

Z A K O N**O OSNOVAMA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE****I. OSNOVNE ODREDBE***Član 1.*

Ovim zakonom uređuju se principi, kriterijumi i mere kojima se obezbeđuje zdrava životna sredina u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Član 2.

U ostvarivanju zaštite životne sredine, državni organi, preduzeća i druga pravna i fizička lica odgovorna su za stanje životne sredine, u skladu sa zakonom.

Član 3.

Izrazi upotrebljeni u ovom zakonu imaju sledeće značenje:

- 1) životna sredina su prirodne i radom stvorene vrednosti i ukupan prostor u kome čovek živi;
- 2) prirodne vrednosti su prirodna bogatstva koja čine: vazduh, voda, more, zemljište, šume i biodiverzitet;
- 3) radom stvorene vrednosti su sva dobra koja je čovek radom stvorio;
- 4) zaštita životne sredine je skup mera radi sprečavanja ugrožavanja životne sredine, očuvanja prirodne ravnoteže i racionalnog korišćenja i unapređivanja prirodnih i radom stvorenih vrednosti;
- 5) zagađivanje životne sredine je unošenje zagađujućih materija u životnu sredinu izazvano ljudskom delatnošću ili prirodnim procesima koje ima štetne posledice po životnu sredinu;
- 6) zagađivač je pravno i fizičko lice koje svojom aktivnošću ispušta u životnu sredinu zagađujuće materije i time remeti prirodnu ravnotežu između živog i neživog sveta i procese u prirodi;
- 7) zagađujuće materije su materije čije ispuštanje u životnu sredinu remeti njen prirodni sastav, osobine ili integritet;
- 8) emisija je ispuštanje zagađujućih materija u životnu sredinu;
- 9) izvori emisije su objekti i aktivnosti koji dovode do ispuštanja zagađujućih materija u životnu sredinu;
- 10) imisija je koncentracija zagađujućih materija u životnoj sredini kojom se izražava kvalitet životne sredine;
- 11) procena uticaja na životnu sredinu je vrednovanje mogućeg uticaja predloženog zahvata na životnu sredinu;
- 12) zahvati su radovi ili aktivnosti koje mogu dovesti do privremene ili trajne degradacije životne sredine, a odnose se na korišćenje prostora, izgradnju ili rekonstrukciju objekata, uvođenje i promenu tehnologija, eksploataciju prirodnih bogatstava i dr.;

- 13) biodiverzitet je raznovrsnost organizama u okviru vrste, među vrstama i među ekosistemima, koja obuhvata ukupnost gena, vrsta i ekosistema na regionalnom ili globalnom nivou;
- 14) biološki resursi su genetički resursi, organizmi i njihovi delovi, populacije ili druge biotičke komponente ekosistema sa stvarnom ili potencijalnom namenom ili koristi za čoveka;
- 15) biotehnologija je tehnološka primena bioloških sistema živih organizama ili njihovih derivata radi dobijanja proizvoda ili procesa za specifične namene, od značaja za korišćenje genetičkih resursa i zaštitu životne sredine;
- 16) genetički resursi su materijali biljnog, životinjskog, mikrobiološkog ili drugog porekla koji sadrže funkcionalne jedinice nasleđa;
- 17) zaštićeno prirodno dobro je očuvani deo prirode posebnih prirodnih vrednosti i odlika, zbog kojih ima trajni ekološki, naučni, kulturni, obrazovni, zdravstveno-rekreativni, turistički i drugi značaj, zbog čega kao dobro od opšteg interesa uživa posebnu zaštitu;
- 18) otpad je materija ili predmet koji nastaje u procesu proizvodnje ili potrošnje dobara u čvrstom, tečnom ili gasovitom stanju, a ne služi prvobitnoj nameni;
- 19) sekundarne sirovine su materijali koji se mogu ponovo koristiti, odnosno materijali koji su jednom već korišćeni u proizvodnji;
- 20) udes je iznenadni i nekontrolisani događaj ili niz događaja nastao nekontrolisanim oslobađanjem, izlivanjem ili rasturanjem opasnih materija pri njihovoj proizvodnji, upotrebi, prevozu, skladištenju, prometu, odlaganju ili dugotrajnom akumuliranju, odnosno ispuštanjem genetički modifikovanih organizama u životnu sredinu;
- 21) zaštita od udesa je procena opasnosti od udesa, mere reagovanja u slučaju udesa i način sanacije životne sredine od mogućih posledica udesa;
- 22) integralni katastar zagađivača je registar svih vrsta zagađivača životne sredine, sa podacima o njihovoj lokaciji, procesima, proizvodnim ulazima i izlazima, tokovima otpadnih materija (otpadne vode i gasovi, čvrsti otpad), postrojenjima za prečišćavanje i mestu njihove evakuacije zagađujućih materija.

II. PRINCIPI I KRITERIJUMI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Član 4.

Radi obezbeđivanja prava čoveka na život i razvoj u zdravoj životnoj sredini, u Saveznoj Republici Jugoslaviji uspostavlja se integralni sistem zaštite životne sredine, planiranjem i upravljanjem prirodnim bogatstvima i sprovođenjem mera zaštite životne sredine.

Član 5.

Zagađivanje životne sredine sprečava se na mestu nastajanja.

Ako određeni zahvati predstavljaju rizik ili opasnost za životnu sredinu, preduzimaju se mere za njihovo sprečavanje ili ograničavanje.

Član 6.

Pri planiranju i sprovođenju zahvata koji mogu imati negativan uticaj na životnu sredinu, sprovodi se postupak procene uticaja na životnu sredinu, u skladu sa zakonom.

Član 7.

Zaštita životne sredine ostvaruje se sprovođenjem tehničkih i drugih propisa, odnosno standarda za proizvode, procese i usluge, kao i drugih mera zaštite životne sredine.

Član 8.

Biodiverzitet i biološki resursi štite se i koriste na način koji omogućava njihov opstanak, obnavljanje i unapređivanje.

Zaštićena prirodna dobra koriste se i unapređuju na način koji omogućava njihovo trajno očuvanje i unapređivanje, u skladu sa zakonom.

Član 9.

Materije koje se mogu ponovo upotrebiti, reciklirati ili se mogu biološki razgraditi imaju prednost pri korišćenju.

Član 10.

Korisnik prirodnog bogatstva plaća naknadu za njegovo korišćenje i obavezan je da rekultiviše degradirani prostor, u skladu sa zakonom.

Član 11.

Zagađivač, odnosno njegov pravni sledbenik snosi troškove preduzimanja preventivnih i drugih mera zaštite životne sredine i odgovoran je za zagađivanje i štetu nanесenu životnoj sredini.

Član 12.

Podaci o stanju životne sredine su javni.

Član 13.

Nadležni državni organi blagovremeno i objektivno obaveštavaju javnost o stanju životne sredine i o zagađenjima koja mogu predstavljati opasnost za život i zdravlje ljudi i za životnu sredinu.

Član 14.

Naučne ustanove, ustanove u oblasti obrazovanja, zdravstva, informisanja, kulture i druge ustanove, kao i udruženja građana, u okviru svojih delatnosti, podstiču, usmeravaju i obezbeđuju unapređivanje svesti o značaju zaštite životne sredine.

Član 15.

Utvrđivanje zona u životnoj sredini vrši se na osnovu mogućnosti životne sredine da podnese zahvate, opterećenja prostora zagađujućim materijama i druge vrste poremećaja prirodne ravnoteže bez degradiranja životne sredine.

Zone iz stava 1. ovog člana utvrđuju se na osnovu kriterijuma koje propisuje Savezna vlada.

Kada se u određenoj zoni utvrdi da su mogućnosti životne sredine iz stava 1. ovog člana prekoračene i da je narušena prirodna ravnoteža, preduzimaju se određene mere za njenu zaštitu i sanaciju u skladu sa zakonom.

Član 16.

Razvojnim, prostornim i urbanističkim planovima, vodoprivrednim, saobraćajnim, energetskim i drugim osnovama i planovima, kao i tehničkom dokumentacijom za izgradnju ili rekonstrukciju objekata moraju se obezbediti uslovi i mere zaštite životne sredine, u skladu sa zakonom.

Član 17.

Prirodna bogatstva se koriste u skladu s prirodnim uslovima i potencijalima životne sredine i potrebom obnavljanja prirodnih bogatstava i sprečavanja nepovoljnih posledica za životnu sredinu i zdravlje ljudi.

Preduzeća i drugi subjekti privređivanja dužni su da u obavljanju delatnosti obezbede: racionalno korišćenje prirodnih bogatstava i energije, izbor manje štetnih tehnologija, uračunavanje troškova zaštite životne sredine i investicione i proizvodne troškove i praćenje uticaja delatnosti na stanje životne sredine.

Član 18.

Zaštita biodiverziteta, korišćenje bioloških resursa, genetički modifikovanih organizama i biotehnologija vrši se na osnovu kriterijuma koje propisuje savezno ministarstvo nadležno za životnu sredinu (u daljem tekstu: savezno ministarstvo).

Zaštićena prirodna dobra utvrđuju se i štite na osnovu kriterijuma koje propisuje savezno ministarstvo.

Ugrožene i zaštićene vrste divlje flore i faune na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije utvrđuju se prema kriterijumima koje propisuje savezno ministarstvo.

III. MERE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE*Član 19.*

Savezno ministarstvo može, u slučaju sumnje, naložiti da se tehnologija, proizvod, poluproizvod i sirovina ispita prilikom uvoza u Saveznu Republiku Jugoslaviju i kada je snabdevena propisanom ispravom u odnosu na štetan uticaj na životnu sredinu.

Član 20.

Za zahvate koji dovode do zagađivanja životne sredine obavezna je izrada procene uticaja na životnu sredinu (u daljem tekstu: procena).

Spisak zahvata za koje je obavezna izrada procene uticaja, postupak i način izrade, kao i sadržaj procene utvrđuju se u skladu sa zakonom.

U slučaju prekograničnog zagađivanja, razmenu informacija s nadležnim organima drugih zemalja o proceni vrši savezno ministarstvo.

Član 21.

U slučaju prekoračenja propisanih nivoa emisija i drugih aktivnosti koje dovedu do degradacije životne sredine, zagađivač je dužan da o svom trošku uradi i realizuje sanacioni program.

Ako sanacijom nije moguće dovesti životnu sredinu u prvobitno stanje, zagađivač je dužan da plati naknadu za trajnu promenu kvaliteta životne sredine, u skladu sa zakonom.

Ako zagađivač nije poznat ili ne podleže propisima Savezne Republike Jugoslavije, sredstva za izradu i sprovođenje sanacionog programa obezbeđuju se u saveznom budžetu.

Član 22.

Zagađivači i drugi korisnici supstanci koje oštećuju ozonski omotač dužni su da te supstance koriste na način koji propisuje Savezna vlada.

Propisom iz stava 1. ovog člana utvrđuje se lista supstanci koje oštećuju ozonski omotač, način njihovog korišćenja, vođenja evidencije i uslovi uvoza i izvoza tih supstanci.

Član 23.

Uvoz, izvoz ili tranzit ugroženih i zaštićenih vrsta divlje flore i faune, njihovih razvojnih oblika i delova, vrši se pod uslovom da uvoz, tranzit ili izvoz nije zabranjen, odnosno da izvezena količina ili broj primeraka ugroženih i zaštićenih vrsta divlje flore i faune neće ugroziti opstanak te vrste u zemlji, kao i pod drugim uslovima propisanim zakonom, uz dozvolu koju izdaje savezno ministarstvo.

Pri podnošenju zahteva za izdavanje dozvole za izvoz iz stava 1. ovog člana podnosilac zahteva prilaže propisanu dokumentaciju.

Sadržaj dokumentacije iz stava 2. ovog člana propisuje savezno ministarstvo. Savezno ministarstvo određuje naučne i stručne organizacije koje daju stručne ocene da se izvozom ugrožene i zaštićene vrste divlje flore i faune u traženoj količini ili broju primeraka neće ugroziti opstanak te vrste u zemlji.

Član 24.

Uvoz, izvoz ili tranzit genetičkih resursa divlje flore i faune, biotehnologije i genetički modifikovanih organizama, vrši se uz dozvolu saveznog ministarstva.

Pri podnošenju zahteva za izdavanje dozvola iz stava 1. ovog člana, podnosilac zahteva prilaže mišljenje da neće biti ugrožena životna sredina, i to:

- 1) nadležne savezne organizacije, ako su u pitanju genetički resursi;
- 2) ovlašćenih naučnih i stručnih organizacija, ako su u pitanju biotehnologije i genetički modifikovani organizmi.

Član 25.

U slučaju udesa, zavisno od nivoa udesa i mogućih posledica, proglašava se stanje ugroženosti životne sredine, u skladu sa zakonom.

Programe i planove zaštite od prekograničnih udesa donosi Savezna vlada.

U slučaju prekograničnog udesa stanje ugroženosti životne sredine proglašava Savezna vlada.

Član 26.

Otpad se može uvoziti samo ako ne može da se obezbedi u Saveznoj Republici Jugoslaviji, a neophodan je u proizvodnji kao sekundarna sirovina.

Dozvolu za uvoz, izvoz i tranzit otpada daje savezno ministarstvo.

Uz zahtev za izdavanje dozvole podnosi se dokumentacija koju propisuje savezno ministarstvo.

Savezno ministarstvo kontroliše kretanje otpada preko teritorije Savezne Republike Jugoslavije.

Član 27.

Granične vrednosti emisija zagađujućih materija na mestu ispuštanja u životnu sredinu i nivoi emisije zagađujućih materija u životnoj sredini utvrđuje Savezna vlada.

Član 28.

U Saveznoj Republici Jugoslaviji ustanovljava se ekološki znak za proizvode, procese i usluge koji ispunjavaju uslove za zaštitu životne sredine.

IV. PRAĆENJE STANJA ŽIVOTNE SREDINE

Član 29.

U Saveznoj Republici Jugoslaviji obezbeđuje se sistematsko osmatranje i merenje parametara stanja životne sredine (u daljem tekstu: monitoring).

Monitoring se vrši metodama koje propisuje Savezna vlada.

Član 30.

Radi utvrđivanja stanja životne sredine od interesa za celu zemlju u Saveznoj Republici Jugoslaviji uspostavlja se monitoring za praćenje prekograničnog zagađivanja, i to: stepena zagađenosti vazduha, zemljišta, biodiverziteta, šuma, voda, obalnog mora od interesa za celu zemlju, međunarodnih voda; klimatskih promena; ozonskog omotača; jonizujućeg zračenja, kao i preuzetih obaveza iz međunarodnih ugovora.

Monitoring za praćenje prekograničnog zagađivanja vrši nadležna savezna organizacija.

Mrežu stanica i programe monitoringa iz stava 1. ovog člana donosi Savezna vlada.

Član 31.

Radi praćenja kvalitativnih i kvantitativnih promena u životnoj sredini i preduzimanja mera zaštite životne sredine vodi se integralni katastar zagađivača životne sredine u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Katastar iz stava 1. ovog člana vodi savezno ministarstvo.

Član 32.

Radi prikupljanja i korišćenja informacija o stanju životne sredine u Saveznoj Republici Jugoslaviji uspostavlja se jedinstveni informacioni sistem zaštite životne sredine (u daljem tekstu: informacioni sistem).

Informacioni sistem sadrži podatke iz monitoringa i druge podatke neophodne za analizu stanja životne sredine u Saveznoj Republici Jugoslaviji, praćenje efekata preduzetih mera, planiranje i upravljanje zaštitom životne sredine.

Sadržaj, metodološke osnove, način dostavljanja i korišćenja podataka neophodnih za uspostavljanje i funkcionisanje informacionog sistema utvrđuje Savezna vlada.

Preduzeća, državni i drugi organi dostavljaju podatke iz stava 2. ovog člana saveznom ministarstvu.

V. FINANSIRANJE*Član 33.*

Zaštita životne sredine iz nadležnosti Savezne Republike Jugoslavije finansira se iz sredstava saveznog budžeta.

Član 34.

Visina sredstava u saveznom budžetu za finansiranje zaštite životne sredine iz nadležnosti Savezne Republike Jugoslavije utvrđuje se u skladu sa programima i akcionim planovima u oblasti zaštite životne sredine.

Član 35.

Sredstva iz člana 34. ovog zakona koriste se za:

- 1) finansiranje programa zaštite životne sredine i sanacionih programa koje donosi Savezna vlada;
- 2) finansiranje obaveza proisteklih iz potvrđenih međunarodnih ugovora;
- 3) interventne i hitne mere u slučaju prekograničnih udesa;
- 4) druge namene u vezi sa zaštitom životne sredine.

Programi iz stava 1. tačke 1. ovog člana sadrže naročito:

analizu stanja, mere, nosioce, način, dinamiku i sredstva za realizaciju programa.

VI. ODGOVORNOST ZA ZAGAĐIVANJE ŽIVOTNE SREDINE

Član 36.

Pravno, odnosno fizičko lice koje prouzrokuje prekogranično zagađivanje životne sredine dužno je da odmah preduzme mere za otklanjanje zagađenja i sprečavanja daljeg negativnog delovanja na životnu sredinu.

Odgovorno lice u pravnom licu, odnosno fizičko lice iz stava 1. ovog člana dužno je da odmah obavesti nadležni savezni organ o zagađenju životne sredine i o preduzetim merama iz stava 1. ovog člana.

Pravno, odnosno fizičko lice koje prouzrokuje prekogranično zagađenje životne sredine dužno je da snosi sve troškove sanacije i štete nastale tim zagađenjem, kao i troškove u vezi sa preduzimanjem mera za uklanjanje opasnosti od zagađenja, u skladu sa zakonom.

Član 37.

Ako postoji više zagađivača životne sredine, a ne može se utvrditi njihov udeo u zagađenju, troškove otklanjanja zagađenja i sprečavanja daljeg negativnog delovanja na životnu sredinu snose solidarno svi zagađivači.

VII. UPRAVNI NADZOR

Član 38.

Upravni nadzor nad primenom odredaba ovog zakona vrši savezno ministarstvo.

Član 39.

Na graničnom prelazu prilikom uvoza, izvoza ili tranzita tehnologija, proizvoda, poluproizvoda i sirovina, otpada, ugroženih vrsta i genetičkih vrsta divlje flore i faune, biotehnologija i genetički modifikovanih organizama, inspekcijски nadzor se vrši preko saveznog inspektora.

U vršenju nadzora savezni inspektor je dužan da izvrši uvid u dokumentaciju, pregleda pošiljke, uzima uzorke robe i preduzima druge mere i radnje radi obezbeđenja dokaza.

U vršenju inspekcijskog nadzora savezni inspektor ima prava i dužnosti:

- 1) da zabrani izvoz zaštićenih i ugroženih vrsta divlje flore i faune ukoliko nisu ispunjeni kriterijumi utvrđeni podzakonskim aktom iz člana 18. stav 3. ovog zakona;
- 2) da zabrani uvoz ugroženih vrsta divlje flore i faune čiji je promet zabranjen međunarodnim ugovorom i naredi da se vrate pošiljaocu;
- 3) da zabrani uvoz genetički modificiranih organizama ukoliko ne ispunjavaju uslove utvrđene međunarodnim ugovorom i naredi da se vrate pošiljaocu;
- 4) da zabrani uvoz tehnologija i biotehnologija, koje mogu ugroziti životnu sredinu;
- 5) da zabrani uvoz proizvoda, poluproizvoda i sirovina koje mogu ugroziti životnu sredinu i naredi da se vrate pošiljaocu;
- 6) da zabrani uvoz i tranzit otpada ukoliko se vrši protivno propisanim uslovima i naredi da se vrati pošiljaocu;
- 7) da zabrani izvoz otpada ukoliko se vrši protivno propisanim uslovima;
- 8) da naredi preduzimanje odgovarajućih mera i radnji radi otklanjanja nepravilnosti i nedostataka u roku koji odredi;
- 9) da naredi da se dostavi potrebna dokumentacija i podaci u roku koji odredi;
- 10) da naredi preduzimanje i drugih mera za otklanjanje opasnosti ugrožavanja životne sredine u pograničnom području.

Mere iz stava 3. ovog člana savezni inspektor izriče pismenim rešenjem.

Rešenje je konačno.

Protiv rešenja se može voditi upravni spor.

Član 40.

Ako savezni inspektor utvrdi da je povredom ovog zakona učinjen prekršaj ili privredni prestup, dužan je da podnese zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, odnosno prijavu za pokretanje postupka za privredni prestup.

Član 41.

U vršenju inspekcijskog nadzora inspektor ima legitimaciju kojom se utvrđuje njegovo svojstvo.

Obrazac legitimacije inspektora propisuje savezno ministarstvo.

VIII. KAZNENE ODREDBE

Privredni prestupi i prekršaji

Član 42.

Novčanom kaznom od 45.000 do 450.000 novih dinara kazniće se za privredni prestup preduzeće ili drugo pravno lice:

- 1) ako u slučaju prekoračenja propisanih nivoa emisija i drugih aktivnosti koje dovode do degradacije životne sredine, o svom trošku ne uradi i realizuje sanacioni program, odnosno ne plati naknadu za trajnu promenu kvaliteta životne sredine (član 21. st. 1. i 2);
- 2) ako ne koristi supstance koje oštećuju ozonski omotač na propisan način ili ako o njima ne vodi evidenciju (član 22. st. 1. i 2);
- 3) ako uvozi, izvozi i vrši tranzit ugroženih i zaštićenih vrsta divlje flore i faune, njihovih razvojnih oblika i delova bez dozvole saveznog ministarstva (član 23. i stav 1);
- 4) ako uvozi, izvozi i vrši tranzit genetičkih resursa divlje flore i faune, biotehnologije i genetički modifikovanih organizama bez dozvole saveznog ministarstva (član 24. stav 1).

Za radnje iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice u preduzeću ili drugom pravnom licu novčanom kaznom od 3.000 do 30.000 novih dinara.

Za privredni prestup iz stava 1. ovog člana preduzeću ili drugom pravnom licu, pored propisane kazne, izriče se i zaštitna mera oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za izvršenje privrednog prestupa, zaštitna mera oduzimanja imovinske koristi stečene izvršenjem privrednog prestupa ili zaštitna mera zabrane vršenja delatnosti, a odgovornom licu zaštitna mera zabrane vršenja dužnosti, u trajanju od deset godina.

Član 43.

Novčanom kaznom od 3.000 do 30.000 novih dinara kazniće se za privredni prestup odgovorno lice u saveznom ministarstvu ako ne uspostavi kontrolu kretanja otpada preko teritorije Savezne Republike Jugoslavije (član 26. stav 4).

Član 44.

Novčanom kaznom od 15.000 do 150.000 novih dinara kazniće se za prekršaj preduzeće ili drugo pravno lice:

- 1) ako uvozi, izvozi ili vrši tranzit otpada bez dozvole saveznog ministarstva (član 26. st. 1. i 2);
- 2) ako podatke ne dostavlja na propisan način (član 32. stav 4);
- 3) ako ne obavesti nadležni savezni organ o zagađenju životne sredine i o preduzetim merama (član 36. stav 2);
- 4) ako onemogućiti inspektora u vršenju nadzora, odnosno ne postupi po izvršnoj i konačnoj odluci nadležnog inspekcijuskog organa (član 39. stav 2).

Za radnje iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice u preduzeću ili drugom pravnom licu novčanom kaznom od 900 do 9.000 novih dinara.

Član 45.

Novčanom kaznom od 900 do 9.000 novih dinara kazniće se za prekršaj preduzetnik i fizičko lice ako učini neku od radnji iz člana 42. stav 1. i člana 44. stav 1. ovog zakona.

Član 46.

Ako je prekršajem učinjena šteta ili pribavljena imovinska korist, ili je vrednost robe i druge stvari koja je predmet izvršenja prekršaja nesrazmerno velika u odnosu na propisanu kaznu, najmanja kazna je srazmerna visini učinjene štete, imovinske koristi ili vrednosti robe i druge stvari koja je predmet prekršaja, a najviša u njihovom desetostrukum iznosu.

IX. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 47.

Propisi za izvršavanje ovog zakona doneće se u roku od godinu dana od dana njegovog stupanja na snagu.

Član 48.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu SRJ".